

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА

М. М. Новікова

ПРОГРАМА І РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни «Регіональний менеджмент»
(для студентів 4 курсу денної та заочної форм навчання
за напрямом підготовки 0502 – “Менеджмент”,
спеціальності 6.050200 – “Менеджмент організацій”)

Програма і робоча програма навчальної дисципліни «Регіональний менеджмент» (для студентів 4 курсу денної та заочної форм навчання за напрямом підготовки 0502 – “Менеджмент”, спеціальності 6.050200 – “Менеджмент організацій”) / Укл. М. М. Новікова. – Харків: ХНАМГ, 2009. – 48 с.

Укладач: М. М. Новікова

Рецензент: к.е.н., професор Є. М. Кайлюк

Рекомендовано кафедрою менеджменту та маркетингу в міському господарстві, *протокол № 1 від 29.08.2008 р.*

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Програма навчальної дисципліни	6
1.1. Мета, об'єкт, предмет та місце навчальної дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки бакалавра	6
1.2. Інформаційний обсяг та зміст навчальної дисципліни	7
1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги	8
1.4. Рекомендована література (основна)	9
1.5. Анотації навчальної дисципліни	9
2. Робоча програма навчальної дисципліни	13
2.1. Тематичний план навчальної дисципліни	14
2.2. Зміст навчальної дисципліни за модулями та змістовними модулями	16
2.4. Плани лекцій	18
2.5. Плани практичних занять	20
2.6. Індивідуальне навчально-дослідне завдання (РГЗ)	22
2.6.1. Вимоги до змісту	24
2.6.2. Вимоги до оформлення	25
2.6.3. Вимоги до захисту	28
2.7. Самостійна робота студентів	29
2.8. Контрольні запитання для самодіагностики	32
2.9. Індивідуально-консультативна робота	32
2.10. Методики активізації процесу навчання	38
2.11. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів	41
12. Рекомендована література	45
12.1. Основна	45
12.2. Додаткова	46
12.3. Ресурси мережі Internet	47

ВСТУП

Розвиток національної економіки потребує використання системного підходу до управління, що обґрунтовує необхідність функціонування такої системи управління на регіональному рівні, яка б відповідала сучасним цілям та умовам загально визнаній практиці внутрішнього міжрегіонального співробітництва та міжнародної співпраці на певній території.

Результатом ефективного управління на регіональному рівні має стати:

формування оптимальної високоефективної структури господарства регіонів, яка б забезпечувала їх комплексний розвиток на основі використання природно-ресурсного, виробничо-економічного, науково-технічного та кадрового потенціалу;

удосконалення системи державного стратегічного програмування регіонального розвитку, обґрунтування стратегії розвитку окремих регіонів;

децентралізацію влади, розмежування функцій та повноважень центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з розширенням повноважень і посилення відповідальності місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування;

підвищення ролі регіонів у зовнішньоекономічному співробітництві, активне входження регіонів до міжнародних організацій та формувань, активізація міжрегіонального співробітництва;

забезпечення сталого зростання доходів населення та наближення до європейських стандартів життя в регіонах.

формування інфраструктурної підтримки регіонального розвитку через створення спеціальних інститутів, зокрема агентств регіонального розвитку, які б стали провідниками ефективною державною регіональною політикою розвитку окремих територій.

Ефективне управління на регіональному рівні сприятиме досягненню поточних та стратегічних цілей економічного і соціального розвитку територій.

Навчальну дисципліну „Регіональний менеджмент” віднесено до групи освітньо-професійних дисциплін підготовки бакалаврів за спеціальністю – “Менеджмент організацій”. Вона є невід’ємною частиною циклу економічних дисциплін, необхідних для підготовки сучасних менеджерів будь-якого рівня управління. Програму навчальної дисципліни розроблено у відповідності до вимог галузевого стандарту вищої освіти на базі освітньо-професійної програми підготовки бакалавра за напрямом 0502 «Менеджмент». В структурі та змісті програми та робочої програми навчальної дисципліни враховано рекомендації положень Болонської декларації щодо кредитно-модульної системи організації навчального процесу.

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета, об'єкт, предмет та місце навчальної дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки бакалавра

Мета навчальної дисципліни – освоєння методологічних і методичних основ регіонального управління для використання в практиці управління для забезпечення економічного та соціального розвитку території.

Для досягнення мети поставлені такі *основні завдання*:

здійснення аналізу сучасних вітчизняних і закордонних підходів до управління регіональним розвитком;

визначення системи регіонального управління та змісту її основних складових;

визначення та обґрунтування основних функцій регіонального менеджменту;

формування фінансової основи регіонального управління;

обґрунтування сукупного потенціалу регіональних ресурсів, як матеріальної основи регіонального розвитку;

формування концепції, стратегії та програм економічного та соціального розвитку регіону.

Предметом навчальної дисципліни є економічні та соціальні процеси, які забезпечують регіональний розвиток.

Об'єктами регіонального менеджменту є теоретико-методологічні та методичні основи управління регіонами. Місце навчальної дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки бакалавра подано у табл. 1.1.

Навчальна дисципліна «Регіональний менеджмент» належить до циклу вибіркових професійних дисциплін за напрямом підготовки 0502 «Менеджмент», зі спеціальності – «Менеджмент організацій».

**Місце навчальної дисципліни «Регіональний менеджмент» в
структурно-логічній схемі підготовки бакалавра**

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення даної дисципліни	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на дану дисципліну
Економічна теорія Макроекономіка Фінанси Менеджмент	Стратегічний менеджмент Менеджмент організації Інвестиційний менеджмент Інноваційний менеджмент

1.2. Інформаційний обсяг і зміст навчальної дисципліни

**МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕГІОНАЛЬНОГО
МЕНЕДЖМЕНТУ**

Змістовний модуль 1.1. Регіональний менеджмент як наука і сфера практичної діяльності.

Змістовний модуль 1.2. Система регіонального менеджменту.

Змістовний модуль 1.3. Визначення та оцінка рівня економічного розвитку регіону.

Змістовний модуль 1.4. Фінансова основа економічного розвитку регіону

МОДУЛЬ 2. ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Змістовний модуль 2.1. Аналіз стану економіки регіону.

Змістовний модуль 2.2. Прогнозування та планування регіонального розвитку.

Змістовний модуль 2.3. Організація регіонального управління. Контроль та регулювання реалізації основних функцій регіонального менеджменту.

1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги

В результаті вивчення дисципліни «Регіональний менеджмент» у бакалаврів повинні бути сформовані певні професійні компетенції, які вони можуть використовувати в науковій та практичній діяльності щодо управління розвитком території (табл. 1.2).

Таблиця 1.2

Освітньо-кваліфікаційні вимоги до підготовки бакалаврів

Знання та вміння (за рівнями сформованості)	Типові напрямки діяльності, в яких використовуються вміння і знання	Функції, які реалізуються на основі використання знань і вмінь
<p>Фахівець повинен оволодіти знаннями щодо:</p> <p>економічної сутності та змісту категорій „регіональний розвиток”, „регіональне управління”; „система регіонального управління”; основних функцій управління регіоном; принципів, методів та інструментів регіонального управління; процесу регіонального управління; ресурсного та організаційного забезпечення регіонального управління; формулювання цілей та завдань регіонального управління</p>	<p>Наукові дослідження в галузі менеджменту</p>	<p>Науково-дослідна</p>
<p>Фахівець повинен вміти:</p> <p>розробляти концепцію, стратегію та програму економічного і соціального розвитку регіону; формувати систему стратегічних та поточних цілей регіонального розвитку; обґрунтовувати фактори, що впливають на стан регіональної економіки; розробляти організаційний механізм реалізації стратегії та програм економічного і соціального розвитку регіону; визначати і оцінювати рівень економічного розвитку регіону; формувати сукупність економічних і соціальних показників, визначати їх рівень та оцінювати його для обґрунтування управлінських рішень, що приймаються та реалізуються в системі регіонального менеджменту</p>	<p>Економічна та соціальна</p>	<p>Прогнозування розвитку території за основними економічними та соціальними показниками; розробка програм розвитку території; організація управління розвитком території; контроль та регулювання розвитку території</p>

1.4. Рекомендована література (основна)

1 Новікова М. М. Регіональний менеджмент: конспект лекцій для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 6.050200 „Менеджмент організацій”. – Харків: ХНАМГ, 2007. – 94 с.

2. Стеченко Д. М. Управління регіональним розвитком: Навч. посібн. – К.: Вища школа, 2000. – 224 с.

1.5. Анотації навчальної дисципліни

Анотація програми навчальної дисципліни

«Регіональний менеджмент»

Сучасне управління потребує використання системного підходу на основі комплексного поєднання цілепокладення, функцій управління, методів, принципів і інструментів, процесу управління при відповідному ресурсному та організаційному забезпеченні. Регіональний менеджмент є системою відкритого типу, мета функціонування якої полягає в забезпеченні економічного та соціального розвитку регіонів на основі ефективного управління територією. Мета дисципліни полягає в оволодіння теоретичними, методологічними і методичними основами регіонального управління для використання в практиці управління економічним і соціальним розвитком території. Предметом дисципліни є економічні та соціальні процеси, які забезпечують регіональний розвиток, а об'єктом – теоретико-методологічні та методичні основи управління регіонами.

Зміст дисципліни. Вивчення теоретичних основ регіонального управління, змісту та сутності його основних понять і категорій. Обґрунтування складових системи регіонального управління; визначення їх сутності та змісту; обґрунтування певного зв'язку між ними. Визначення сутності регіонального економічного зростання та розвитку; обґрунтування відмінностей між ними.

Вивчення джерел формування фінансової основи регіонального управління та обґрунтування шляхів її зміцнення. Вивчення сутності та змісту основних функцій регіонального менеджменту їх реалізація в інструментах регіонального управління при використанні відповідних методів і принципів формування стратегії і програми економічного і соціального розвитку території. Методологічне і методичне забезпечення організації регіонального управління. Розробка та вдосконалення організаційних структур управління, визначення їх основних властивостей і типів. Контроль та регулювання регіонального розвитку.

Аннотация программы учебной дисциплины
«Региональный менеджмент»

Современное управление должно быть основано на системном подходе на основе комплексного использования целеполагания, функций управления, методов, принципов и инструментов, процесса управления при соответствующем ресурсном и организационном обеспечении. Региональный менеджмент является системой открытого типа, цель функционирования которой заключается в обеспечении экономического и социального развития регионов на основе эффективного управления территорией. Цель дисциплины заключается в овладение теоретическими, методологическими и методическими основами регионального управления для использования в практике управления экономическим и социальным развитием территории. Предметом дисциплины являются экономические и социальные процессы, обеспечивающие региональное развитие, а объектом – теоретико-методологические и методические основы управления регионами.

Содержание дисциплины. Изучения теоретических основ регионального управления, содержания и сущности его основных понятий и категорий. Обоснование составляющих системы регионального управления; определение их сущности и содержания; обоснование связи между ними. Определение

сущности регионального экономического роста и развития; обоснование отличий между ними. Изучение источников формирования финансовой основы регионального управления и обоснование источников ее формирования. Изучение сущности и содержания основных функций регионального менеджмента их реализация в инструментах регионального управления при использовании соответствующих методов и принципов формирования стратегии и программы экономического и социального развития территории. Методологическое и методическое обеспечение организации регионального управления. Разработка и совершенствование организационных структур управления, определение их основных свойств и типов. Контроль и регулирование регионального развития.

Annotation of the educational discipline program

«Regional management»

Modern management should be based on the use of a systems approach based on the complex use of goal-setting, management functions, methods, principles and tools, management process with the appropriate resource and organizational support. Regional management is the opened type system, its objective function consists in providing economic and social development of regions based on the effective territory administration.

The discipline objective is the mastery of theoretical, methodological and methodical basis of regional management for use in the practice management of the territory economic and social development. The subject of discipline are the economic and social processes providing regional development, and object are the theoretical-methodological and methodical the regional management framework.

The discipline contents. Study of the regional management theoretical foundations, maintenances and essences of its basic concepts and categories. Ground of the system components of the regional management, the definition of their maintenance and essence, ground of the communication between them. Defining the

essence of regional economic growth and development; study the differences between them.

Study of the financial basis for regional management and ground of the sources of its formation. Study the essence and maintenances of the main functions of the regional management, their implementation in the regional management tools in the use of appropriate techniques and principles of the policies and programs formation of the territory economic and social development.

Methodological and methodical support of the regional management organization. Development and improvement of institutional management, the defining of their basic properties and types. Regional development control and regulation.

2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Розподіл навчальної роботи студентів за обсягом та видами

Розподіл навчальної роботи студентів за обсягом та видами роботи подано у табл. 2.1; 2.2.

Таблиця 2.1

Розподіл навчальної роботи студентів (денна форма навчання)

Призначення: підготовка бакалавра	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 2 Модулів – 2 Змістовних модулів – 5 Загальна кількість годин – 72	Напрямок підготовки 0502 «Менеджмент» Спеціальність 6.050200 «Менеджмент організацій» Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Статус дисципліни: вибіркова Рік підготовки 4-й Семестр 7-й Лекцій 14 годин Практичних 14 годин Самостійної роботи 44 години Вид підсумкового контролю: залік

Таблиця 2.2

Розподіл навчальної роботи студентів (заочна форма навчання)

Призначення: підготовка бакалавра	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 2 Модулів – 2 Змістовних модулів – 5 Загальна кількість годин – 72	Напрямок підготовки 0502 «Менеджмент» Спеціальність 6.050200 «Менеджмент організацій» Освітньо-кваліфікаційний рівень: бакалавр	Статус дисципліни: вибіркова Рік підготовки 4-й Семестр 7-й Лекцій 4 годин Практичних 4 годин Самостійної роботи 64 години, у тому числі РГЗ 30 годин Вид підсумкового контролю: залік

2.2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тематичний план навчальної дисципліни „Регіональний менеджмент” для денної форми навчання поданий у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни (очна форма навчання)

Тема	Кількість годин		
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота, у тому числі ІНДЗ
МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕГІОНАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ			
ЗМ. 1.1. Тема 1. Регіональний менеджмент як наука і сфера практичної діяльності	2	2	6
ЗМ. 1.2. Тема 2. Система регіонального менеджменту	2	2	6
ЗМ. 1.3. Тема 3. Визначення та оцінка рівня економічного розвитку регіону	2	2	6
ЗМ. 1.4. Тема 4. Фінансова основа економічного розвитку регіону	2	2	6
МОДУЛЬ 2. ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ			
ЗМ. 2.1. Тема 5. Аналіз стану економіки регіону	2	2	6
ЗМ. 2.2. Тема 6. Прогнозування та планування розвитку регіону	2	2	6
ЗМ. 2.3. Тема 7. Організація регіонального управління. Контроль та регулювання реалізації основних функцій регіонального менеджменту	2	2	8
Всього	14	14	44

Тематичний план навчальної дисципліни „Регіональний менеджмент” для заочної форми навчання поданий у табл. 4.

Таблиця 2.4

**Структура залікового кредиту навчальної дисципліни
(заочна форма навчання)**

Тема	Кількість годин			
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	
			РГЗ	
МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕГІОНАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ				
ЗМ. 1.1. Тема 1. Регіональний менеджмент як наука і сфера практичної діяльності				4
ЗМ. 1.2. Тема 2. Система регіонального менеджменту				5
ЗМ. 1.3. Тема 3. Визначення та оцінка рівня економічного розвитку регіону	2	2		5
ЗМ. 1.4. Тема 4. Фінансова основа економічного розвитку регіону				4
МОДУЛЬ 2. ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ				
ЗМ. 2.1. Тема 5. Аналіз стану економіки регіону				4
ЗМ. 2.2. Тема 6. Прогнозування та планування розвитку регіону				5
ЗМ. 2.3. Тема 7. Організація регіонального управління. Контроль та регулювання реалізації основних функцій регіонального менеджменту	2	2		7
Всього	4	4	30	34

2.3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та змістовними модулями та темами

МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕГІОНАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

ЗМ. 1.1. ТЕМА 1. Регіональний менеджмент як наука і сфера практичної діяльності

Зміст та основні поняття, пов'язані з регіональним менеджментом. Етапи формування регіонального менеджменту як науки та сфери практичної діяльності. Обґрунтування необхідності адміністративно-територіального поділу України. Регіональна економічна та соціальна політика. Види регіональної економічної та соціальної політики, їх взаємозв'язок. Структура економічної політики регіону. Характеристика та зміст основних структурних складових. Формування пріоритетних завдань економічного та соціального розвитку регіону.

ЗМ. 1.2. ТЕМА 2. Система регіонального менеджменту

Поняття соціально-економічної системи регіону, як об'єкту управління. Характеристика основних складових системи. Поняття та характеристика системи регіонального менеджменту. Характеристика основних складових системи регіонального менеджменту. Цілі та завдання управління регіональним розвитком. Принципи, методи й інструменти регіонального менеджменту. Ресурсне забезпечення регіонального управління.

ЗМ. 1.3. ТЕМА 3. Визначення та оцінка рівня економічного розвитку регіону

Порівняльна характеристика категорій „регіональний розвиток” і „регіональне зростання”. Визначення поняття „економічний розвиток регіону”. Формування та обґрунтування системи показників, що характеризують

економічний розвиток регіону. Їх кількісні та якісні характеристики. Методика визначення й оцінки рівня економічного розвитку регіону на основі інтегрального показника. Розробка та обґрунтування критеріїв оцінки.

ЗМ. 1.4. ТЕМА 4. Фінансова основа економічного розвитку регіону

Характеристика регіональних фінансових ресурсів, як основи економічного розвитку регіону. Місцеві бюджети, їх визначення, характеристика структури та обґрунтування необхідності формування. Основні статті формування доходної частини місцевих бюджетів. Забезпечення фінансової спроможності місцевих бюджетів і обґрунтування необхідності раціоналізації міжбюджетних відносин. Формування пріоритетних напрямків фінансування на регіональному рівні.

МОДУЛЬ 2. ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

ЗМ. 2.1. ТЕМА 5. Аналіз стану економіки регіону

Поняття та зміст аналізу економічного розвитку регіону. Зміст та характеристика основних етапів регіонального економічного аналізу. Його види та принципи здійснення. Методика аналізу основних показників, що характеризують економіку регіону. Обґрунтування та інтерпретація результатів аналізу. Визначення місця регіонального економічного аналізу серед основних функцій регіонального менеджменту.

ЗМ. 2.2. ТЕМА 6. Прогнозування та планування розвитку регіону

Поняття та зміст регіонального прогнозування та планування. Розробка стратегії економічного і соціального розвитку регіону. Обґрунтування її структури та необхідності для забезпечення сталих темпів розвитку в перспективі. Характеристика етапів розробки програми економічного і соціального розвитку регіону, її відмінності від стратегії, обґрунтування

структури та необхідності розробки. Побудова алгоритму розробки та реалізації регіональної програми.

ЗМ. 2.3. ТЕМА 7. Організація регіонального управління. Контроль та регулювання реалізації основних функцій регіонального менеджменту

Поняття організаційної структури системи регіонального управління, її оптимальність та якість. Характеристика етапів побудови організаційної структури системи регіонального управління. Визначення доцільності вдосконалення організаційної структури. Обґрунтування факторів, що впливають на її якість. Методи та принципи проектування організаційних структур системи регіонального управління. Поняття та зміст регіонального контролю. Обґрунтування необхідності регіонального контролю та регулювання регіонального розвитку. Формування системи регіонального контролю. Визначення основних складових системи: цілей та завдань, процесу, функцій, методів, принципів та функцій, а також ресурсного забезпечення контролю регіонального розвитку. Характеристика законодавчої бази, як інструменту регулювання регіонального економічного розвитку.

2.4. Плани лекцій

МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕГІОНАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

ЗМ. 1.1. ТЕМА 1. Регіональний менеджмент як наука і сфера практичної діяльності

1.1. Зміст і основні поняття, які пов'язані з регіональним менеджментом.

1.2. Регіональна економічна політика.

Література: основна [1; 2]; додаткова [1; 5; 6; 7; 10].

ЗМ. 1.2. ТЕМА 2. Система регіонального менеджменту

2.1. Поняття соціально-економічної системи регіону.

2.2. Принципи, методи й інструменти регіонального менеджменту.

2.3. Ресурсне забезпечення регіонального управління.

Література: основна [1; 2]; додаткова [10; 11; 14].

ЗМ. 1.3. ТЕМА 3. Визначення та оцінка рівня економічного розвитку регіону

3.1. Економічний розвиток регіону.

3.2. Система показників, що характеризують економічний розвиток регіону.

3.3. Методика визначення й оцінки рівня економічного розвитку регіону.

Література: основна [1; 2]; додаткова [4; 12; 13].

ЗМ. 1.4. ТЕМА 4. Фінансова основа економічного розвитку регіону

4.1. Регіональні фінансові ресурси.

4.2. Місцеві бюджети.

4.3. Забезпечення фінансової спроможності місцевим бюджетам.

Література: основна [1; 2]; додаткова [2; 7; 8; 9].

МОДУЛЬ 2. ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

ЗМ. 2.1. ТЕМА 5. Аналіз регіонального розвитку

5.1. Поняття та зміст аналізу економічного регіонального розвитку.

5.2. Характеристика видів та принципів регіонального аналізу.

5.3. Методика аналізу основних показників, які характеризують економіки регіону.

Література: основна [1; 2]; додаткова [9; 11; 12; 13; 14].

ЗМ. 2.2. ТЕМА 6. Прогнозування та планування розвитку регіону

6.1. Поняття та структура стратегії економічного і соціального розвитку регіону.

6.2. Зміст і етапи розробки програми економічного і соціального розвитку регіону.

6.3. Алгоритм розробки та реалізації регіональної програми.

Література: основна [1; 2]; додаткова [2; 15].

ЗМ. 2.3. ТЕМА 7. Організація регіонального управління. Контроль та регулювання реалізації основних функцій регіонального менеджменту

7.1. Поняття організаційної структури системи регіонального управління.

7.2. Етапи побудови організаційної структури системи регіонального управління.

7.3. Методи й принципи проектування організаційних структур системи регіонального управління.

7.4. Поняття і зміст регіонального контролю та регулювання.

7.5. Система регіонального контролю.

7.6. Регулювання регіонального розвитку.

Література: основна [1; 2]; додаткова [6; 9; 11; 13; 14].

2.5. Плани практичних занять

Практичне заняття – форма навчального заняття, при якій викладач організує детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання студентом відповідно сформульованих завдань.

Проведення практичного заняття ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі – тестах для виявлення ступеня

оволодіння студентами необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різної складності для розв'язання їх студентами на занятті.

Практичне заняття включає проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв'язування завдань з їх обговоренням, розв'язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання.

Оцінки, отримані студентом за окремі практичні заняття враховуються при виставленні поточної модульної (практичний модульний контроль) оцінки з даної навчальної дисципліни.

МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕГІОНАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

ЗМ. 1.1. ТЕМА 1. Визначення динаміки економічних показників, що характеризують регіональний розвиток Інтерпретація отриманих результатів. Література: основна [1; 2]; додаткова [4; 5; 13; 14].

ЗМ. 1.2. ТЕМА 2. Встановлення та обґрунтування взаємозв'язку між складовими системи управління регіону. Формалізація складових системи. Література: основна [1]; додаткова [6; 10; 11].

ЗМ. 1.3. ТЕМА 3. Визначення та оцінка рівня економічного розвитку регіону на прикладі обласних регіонів за інтегральним показником. Література: основна [1]; додаткова [4; 5; 13; 14].

ЗМ 1.4. ТЕМА 4. Визначення структури бюджетів областей і її динаміки. Інтерпретація результатів. Обґрунтування соціальної спрямованості місцевих бюджетів. Література: основна [1; 2]; додаткова [13;14].

МОДУЛЬ 2. ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

ЗМ. 2.1. ТЕМА 5. Аналіз стану економіки регіону. Проведення економічного аналізу основних показників, що характеризують економіку

регіону за такими видами аналізу: горизонтальний (визначення динаміки показників); вертикальний (визначення структури показників); факторний (визначення факторів, які впливають на результативний показник). Література: основна [1]; додаткова [13;14].

ЗМ. 2.2. ТЕМА 6. Розробка стратегії економічного та соціального розвитку регіону (області). Розробка програми економічного і соціального розвитку обласного регіону. Література: основна [2]; додаткова [2;14; 15].

ЗМ. 2.3. ТЕМА 7. Побудова схеми, яка характеризує взаємозв'язок різних гілок влади на національному та регіональному рівнях. Визначення раціонального співвідношення централізації та децентралізації управління на прикладі організаційної структури управління Харківської обласної державної адміністрації. Формування системи показників, за яким необхідно здійснювати контроль регіонального розвитку. Визначення відхилень фактичних значень показників від запланованих та прийняття рішень щодо їх усунення. Література: основна [1; 2]; додаткова [7; 8; 9].

2.6. Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ)

В межах самостійної роботи студентів виконується індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) при консультуванні викладачем на протязі вивчення навчальної дисципліни у відповідності до графіку навчального процесу. ІНДЗ виконується з метою закріплення, поглиблення і узагальнення знань, одержаних студентами за час навчання та придбання практичних навичок їх застосування при вирішенні проблем регіонального розвитку.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання припускає наявність наступних елементів наукового дослідження: практичної значущості; комплексного системного підходу до вирішення завдань дослідження; теоретичного використання передової сучасної методології і наукових розробок; наявність елементів творчості.

Практична значущість ІНДЗ полягає в обґрунтуванні реальності її результатів для потреб практики регіонального управління. Реальною вважається робота, яка виконана на основі аналізу результатів досліджень провідних фахівців в галузі регіонального управління, теоретичної бази щодо актуальних питань регіонального розвитку та запропонованої теоретико-методичної бази щодо шляхів вирішення проблем, які існують в регіональному розвитку.

Комплексний системний підхід до розкриття теми ІНДЗ полягає в тому, що предмет дослідження розглядається під різними точками зору – з позицій теоретичної бази і практичних напрацювань, умов його реалізації на підприємстві, аналізу, обґрунтування шляхів удосконалення і т. ін. – в тісній взаємоув'язці і єдиній логіці викладу.

Застосування сучасної методології дослідження полягає в тому, що при виконанні ІНДЗ, студент повинен використовувати апарат наукових методів дослідження, економіко-математичні методи та моделі, методики визначення інтегрального показника, який характеризує рівень економічного розвитку регіону; інструменти та принципи регіонального управління.

В процесі виконання ІНДЗ, разом з теоретичними знаннями і практичними навичками за фахом, студент повинен продемонструвати здібності до науково-дослідної роботи і вміння творчо мислити, навчитися вирішувати науково-прикладні актуальні завдання.

Тема ІНДЗ за навчальною дисципліною “Регіональний менеджмент” є однаковою для всіх студентів, але виконується з використанням статистичного матеріалу за різними обласними регіонами України.

Тема ІНДЗ: “Оцінка рівня економічного розвитку регіону (на прикладі певного регіону)”.

Мета роботи: визначення, оцінка та аналіз рівня економічного розвитку регіонів України

Основні завдання:

удосконалити поняття „економічний розвиток регіону” на основі аналізу існуючих підходів до визначення цього поняття;

визначити зміст основних економічних показників, за якими розраховується інтегральний показник;

розрахувати й оцінити інтегральний показник, що характеризує рівень економічного розвитку регіону за роками;

обґрунтувати фактори-показники, які сприяли економічному регіональному розвитку в певному періоді.

розробити заходи, реалізація яких сприятиме подальшому економічному розвитку регіону.

2.6.1. Вимоги до змісту

ІНДЗ повинне містити наступні розділи.

Титульна сторінка. Повинна містити повну назву міністерства та академії назву кафедри; назву навчальної дисципліни; тему ІНДЗ; прізвище, ініціали студента, номер академічної групи; дату подання ІНДЗ викладачеві на перевірку (день, місяць, рік).

Зміст. Повинен відтворювати назви розділів, які розкривають тему ІНДЗ, із зазначенням номерів сторінок, на яких вони розміщені.

Вступ. У вступі студентом розкриваються актуальність теми, подається аналіз стану проблеми; формулюється мета та завдання дослідження.

Основна частина. Складається з трьох розділів.

Перший розділ – теоретичний – повинен містити огляд основних теоретичних положень щодо управління регіональним розвитком та визначення основних категорій, пов’язаних з ним у межах теми дослідження.

Другий розділ – аналітичний – повинен містити результати визначення та оцінки рівня економічного розвитку певного регіону за інтегральним показником.

Третій розділ – евристичний – повинен містити обґрунтування проблем регіонального розвитку за результатами виконання другого розділу та пропозиції щодо шляхів усунення існуючих проблем.

Висновки. У висновках подається коротке узагальнення змісту виконання завдань, які сформульовані у вступі.

Список літератури. Містить літературні джерела, які були використані при виконанні ІНДЗ. Спершу розмішуються законодавчі та нормативні акти; потім – літературні джерела за алфавітом. Відомості про джерела, які включено до списку, необхідно подавати згідно з вимогами державного стандарту.

Додатки. У додатки можуть бути включені матеріали, що є копією документів, звітів, або розрахункові таблиці, узагальнюючі схеми чи діаграми. Обсяг додатків не відноситься до обсягу ІНДЗ.

2.6.2. Вимоги до оформлення

ІНДЗ слід оформляти розбірливим почерком, чорнилом (пастою) одного кольору. Дозволяється друкувати машинописним способом або за допомогою комп'ютера на одній стороні аркуша білого паперу формату А 4 (210x297 мм) через 1,5 міжрядкових інтервалу згідно до вимог Державного стандарту України ДСТУ 3008-95 “Документація. Звіти в сфері науки і техніки. Структура та правила оформлення” (тридцять рядків на сторінку). Мінімальна висота шрифту основного тексту має бути не меншою за 8 мм. Цифри та букви необхідно писати чітко, висотою не менш 3,5 мм.

Обсяг ІНДЗ повинен становити 16 – 24 друкованих сторінок. Текст ІНДЗ необхідно писати (друкувати), залишаючи береги таких розмірів: лівий – не менш 30 мм; правий – не менш 10 мм; верхній – не менш 20 мм; нижній – не менш 20 мм.

Текст основної частини ІНДЗ поділяють на розділи і підрозділи. Заголовки структурних частин ІНДЗ “ЗМІСТ”, “ВСТУП”, “РОЗДІЛ ...”,

“ВИСНОВКИ”, “СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ”, “ДОДАТКИ” пишуть (друкують) великими літерами симетрично до тексту.

Заголовки підрозділів пишуть (друкують) маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. В кінці заголовка, написаного (надрукованого) в підбір до тексту, ставиться крапка.

Усі структурні складові основної частини ІНДЗ починаються з нових сторінок, відокремлюються від наступного тексту одним пустим рядком. Крапка після назви розділу або підрозділу не ставиться.

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, рисунків, таблиць подають арабськими цифрами без знака №.

Структурні частини роботи “ЗМІСТ”, “ВСТУП”, “ВИСНОВКИ”, “СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ” не нумерують. Номер розділу ставлять після слова “РОЗДІЛ” на тому ж рядку, після номера крапку не ставлять, а потім з нового рядка пишуть (друкують) заголовок розділу.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу та порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: “2.3.” (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок підрозділу.

Ілюстрації та таблиці необхідно подавати безпосередньо після тексту, де вони згадані (дано посилання за зразком – “подано на рис. 3.1”, “подано у табл. 3.2” або “... (рис. 3.2)”) вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації та таблиці, які розміщені на окремих сторінках, включають до загальної нумерації сторінок.

Ілюстрації позначають словом “Рис.” та нумерують послідовно в межах розділу, за виключенням ілюстрацій, поданих у додатках.

Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу та порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад: “Рис. 1.2” (другий рисунок першого розділу). За умови наявності у роботі тільки однієї ілюстрації,

цей рисунок нумерується як “Рис. 1”. Номер ілюстрації, її назва та пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) в межах розділу. В правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис “Таблиця” із зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу та порядкового номеру таблиці, між якими крапка, наприклад: “Таблиця 1.2” (друга таблиця першого розділу).

При переносі частини таблиці на інший аркуш (сторінку) слово “Таблиця” та номер її вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слова “Продовження табл.” та вказують номер таблиці, наприклад: “Продовження табл. 1.2”.

Формули в роботі (якщо їх більше одної) нумерують у межах розділу. Номер формули складається з номера розділу і порядкового номера формули в розділі, між якими ставлять крапку. Нумери формул пишуть біля правого берега аркуша на рівні відповідної формули в круглих дужках, наприклад; (3.1) (перша формула третього розділу).

Правила цитування та посилання на використані джерела

При написанні роботи необхідно давати посилання на літературні джерела, окремі результати з яких наводяться. Такі посилання дають змогу відшукати джерела та перевірити достовірність відомостей про цитування, дають необхідну інформацію щодо нього, допомагають з'ясувати його зміст, мову тексту, обсяг.

Посилання в тексті на джерела слід зазначати порядковим номером за переліком посилань, виділеним двома квадратними дужками, наприклад, “... у працях [1-7]...”. Якщо в тексті необхідно зробити посилання на цитату, то вказують сторінку, наприклад [1, с. 7].

Оформлення списку використаних джерел

Список використаних джерел – елемент бібліографічного апарату, котрий містить бібліографічні описи використаних джерел і розміщується після

висновків. Бібліографічний опис складають безпосередньо за друкованим твором або виписують з каталогів і бібліографічних покажчиків повністю без пропусків будь-яких елементів, скорочення назв і т. ін. Завдяки цьому можна уникнути повторних перевірок, вставок пропущених відомостей. Джерела можна розміщувати одним із таких способів: у порядку появи посилань у тексті але в алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків, у хронологічному порядку. Відомості про джерела, включені до списку, необхідно давати відповідно до вимог державного стандарту з обов'язковим наведенням назв праць.

Оформлення додатків

Додатки оформлюють як продовження роботи на наступних її сторінках або у вигляді окремої частини (книги), розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті. Якщо додатки оформлюють на наступних сторінках роботи, кожний такий додаток повинен починатися з нової сторінки. Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. Посередині рядка над заголовком малими літерами з першої великої друкується слово “Додаток ___” і велика літера, що позначає додаток. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, додаток А, додаток Б і т.д. Один додаток позначається як додаток А.

При оформленні додатків окремою частиною (книгою) на титульному аркуші під назвою роботи друкують великими літерами слово “ДОДАТКИ”.

Ілюстрації, таблиці та формули, які розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка, наприклад: Таблиця А.1 – перша таблиця додатка А; Рис. Д. 1.2 – другий рисунок першого розділу додатка Д); формула (А.1) - перша формула додатка А. Слід звернути увагу, що до перевірки не приймаються індивідуальні навчально-дослідні завдання, оформлення яких не відповідає вимогам!

2.6.3. Вимоги до захисту

До захисту індивідуального навчально-дослідного завдання допускаються студенти, які вчасно здали роботи та після перевірки викладачем. Захищаючий повинен зробити доповідь за роботою, де необхідно відобразити актуальність теми дослідження, його мету та коротко охарактеризувати результати отримані за кожним розділом роботи. Після доповіді необхідно відповісти на запитання, які виникли у викладача в процесі перевірки роботи та доповіді та слухачів. За результатами попередньої перевірки роботи та її захисту викладач оцінює роботу.

2.7. Самостійна робота студентів

Необхідним елементом успішного засвоєння навчального матеріалу дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань регіонального управління. Самостійна робота є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від аудиторних навчальних занять. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам:

1. Вивчення лекційного матеріалу.
2. Робота з вивчення рекомендованої літератури.
3. Вивчення основних термінів та понять щодо регіонального управління.
4. Підготовка до практичних занять, дискусій, роботи в малих групах.
5. Контрольна перевірка студентом особистих знань за запитаннями для самостійного поглибленого вивчення та самоконтролю.
6. Робота над ІНДЗ (РГЗ).

МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕГІОНАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

ЗМ. 1.1. ТЕМА 1. Регіональний менеджмент як наука і сфера практичної діяльності

Запитання для самостійного поглибленого вивчення

1.1. Сутність та необхідність адміністративно-територіального устрою країни. Адміністративна реформа.

1.2. Зміст і структура регіональної економічної політики на ближчу перспективу.

Основна література: [1]. Додаткова література: [6; 7; 8; 9].

ЗМ. 1.2. ТЕМА 2. Система регіонального менеджменту

Запитання для самостійного поглибленого вивчення

2.1. Визначення категорії „система” та „системний підхід”. Узгодження соціально-економічної системи регіону та країни в цілому та за складовими.

2.2. Методи формалізації ресурсного забезпечення регіонального управління.

Основна література: [1]. Додаткова література: [6; 10].

ЗМ. 1.3. ТЕМА 3. Визначення та оцінка рівня економічного розвитку регіону

Запитання для самостійного поглибленого вивчення

3.1. Вивчення існуючої сукупності показників, що характеризують регіональну економіку.

3.2. Обґрунтування в існуючій сукупності соціально-економічних показників регіону показників економічної, соціальної та демографічної спрямованості.

3.3. Вивчення існуючих методик визначення й оцінки рівня економічного розвитку регіону.

Основна література: [1; 2]. Додаткова література: [12;13].

ЗМ. 1.4. ТЕМА 4. Фінансова основа економічного розвитку регіону

Запитання для самостійного поглибленого вивчення

4.1. Визначення категорій, які пов'язані з місцевими бюджетами згідно з Бюджетним Кодексом України.

4.2. Аналіз існуючих пропозицій щодо забезпечення фінансової спроможності місцевих бюджетів.

Основна література: [1; 2]. Додаткова література: [12;13].

МОДУЛЬ 2. ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

ЗМ. 2.1. ТЕМА 5. Аналіз стану економіки регіону

Запитання для самостійного поглибленого вивчення

5.1. Вивчення методів діагностики на основі регіонального аналізу та сфери його застосування.

5.2. Відбір та обґрунтування показників для регіонального економічного аналізу.

Основна література: [1]. Додаткова література: [2; 12;13].

ЗМ. 2.2. ТЕМА 6. Прогнозування та планування розвитку регіону

Запитання для самостійного поглибленого вивчення

6.1. Ознайомлення зі стратегіями розвитку регіонів України.

6.2. Вивчення структурних складових стратегії.

6.3. Визначення відмінностей стратегії економічного і соціального розвитку регіону від програми.

Основна література: [1]. Додаткова література: [2; 10; 15].

ЗМ. 2.3. ТЕМА 7. Організація регіонального управління. Контроль та регулювання реалізації основних функцій регіонального менеджменту

Запитання для самостійного поглибленого вивчення

7.1. Види організаційних структур управління регіоном.

7.2. Визначення доцільності проектування чи вдосконалення організаційних структур системи регіонального управління.

7.3. Склад уніфікованих організаційних структур управління обласним регіоном.

7.4. Органи регіональної влади, відповідальні за здійснення контролю регіонального розвитку.

7.5. Визначення сукупності показників. За якими необхідно здійснювати контроль регіонального розвитку.

7.6. Визначення напрямків регулювання регіонального розвитку.

Основна література: [1]. Додаткова література: [2; 5; 6].

2.8. Контрольні запитання для самодіагностики

1. Що вивчає регіональний менеджмент?

2. Назвіть об'єкт і предмет регіонального менеджменту.

3. Визначить поняття «регіон».

4. Для чого необхідний адміністративно-територіальний поділ країни?

5. Назвіть основні ознаки обласного регіону.

6. Що таке регіональна політика?

7. Визначить види регіональної політики.

8. Назвіть основні структурні елементи регіональної політики й визначить їх зміст.

9. Які показники лежать в основі змісту структурних елементів регіональної політики. В яких одиницях вони вимірюються?

10. Які завдання відносяться до пріоритетних на сучасному етапі регіонального розвитку України?

11. Що таке регіональний менеджмент, чим він відрізняється від регіонального управління?

12. Що таке соціально-економічна система регіону? Охарактеризуйте її складові.
13. Якого типу є соціально-економічна система регіону? Обґрунтуйте свою відповідь.
14. Чим обґрунтоване використання системного підходу в управлінні регіоном і чому?
15. Охарактеризуйте з погляду складових підсистему регіонального управління.
16. Поясніть як здійснюється процес регіонального управління? Назвіть суб'єкти й об'єкти цього процесу.
17. Охарактеризуйте основні функції регіонального управління.
18. Перелічіть й охарактеризуйте принципи регіонального управління.
19. Охарактеризуйте методи регіонального управління.
20. Перелічіть інструменти регіонального управління і обґрунтуйте взаємозв'язок між ними.
21. Що розуміється під ресурсним забезпечення регіонального управління? Охарактеризуйте кожний вид регіональних ресурсів.
22. Дайте визначення економічного розвитку регіону.
23. Чим поняття “економічний розвиток” відрізняється від поняття “економічний ріст”? Обґрунтуйте свою відповідь.
24. Які показники характеризують економічний розвиток регіону? Чому?
25. Які показники характеризують соціальний розвиток регіону? Обґрунтуйте свою відповідь.
26. В яких цінах представляються основні економічні показники? Дайте визначення кожному виду цін.
27. Що таке економічний потенціал регіону? З яких складових він формується? Визначить їх.
28. Назвіть і охарактеризуйте етапи визначення і оцінки економічного потенціалу регіону.

29. Назвіть основні структурні елементи регіонального випуску та волової доданої вартості. Визначить їх.
30. Для чого треба визначати й оцінювати економічний потенціал регіону?
31. Хто повинен займатися визначенням і оцінкою економічного потенціалу регіону?
32. Що таке регіональні фінансові ресурси?
33. Охарактеризуйте об'єкти накопичення фінансових ресурсів регіону.
34. Назвіть джерела формування регіональних фінансових ресурсів
35. Які структурні елементи формують баланс фінансових ресурсів регіону?
36. Що таке місцеві бюджети, які бюджети до них відносять?
37. Чим відрізняється бюджет області від обласного бюджету, а зведений бюджет від державного?
38. Охарактеризуйте поняття «бюджет», «доходи бюджету», «витрати бюджету», «профіцит бюджету», «дефіцит бюджету».
39. Що таке спеціальний і загальний фонд місцевого бюджету?
40. Охарактеризуйте структуру спеціального фонду місцевого бюджету (за доходами й витратами).
41. Охарактеризуйте структуру загального фонду місцевого бюджету (за доходами й витратами).
42. Що таке міжбюджетні відносини?
43. Що таке фінансова спроможність місцевих бюджетів? Як її можна забезпечити?
44. Що таке економічний потенціал регіону? З яких складових він формується? Визначить їх.
45. Назвіть і охарактеризуйте етапи визначення і оцінки економічного потенціалу регіону.
48. Назвіть основні структурні елементи регіонального випуску та волової доданої вартості. Визначить їх.

47. Для чого треба визначати й оцінювати економічний потенціал регіону?
48. Хто повинен займатися визначенням і оцінкою економічного потенціалу регіону?
49. Визначить регіональний економічний аналіз, а також його об'єкти й суб'єкти.
50. Назвіть і охарактеризуйте етапи аналізу економічного розвитку регіону.
51. Назвіть види регіонального економічного аналізу і визначить в чому їх розходження?
52. Охарактеризуйте горизонтальний і вертикальний економічний аналіз. Для чого вони необхідні?
53. Охарактеризуйте порівняльний і факторний економічний аналіз. Для чого вони необхідні?
54. Назвіть і охарактеризуйте принципи регіонального економічного аналізу.
55. Що таке темпи росту й темпи приросту показника? Що вони показують?
56. Що таке фактори впливу на економічні показники, які характеризують регіональний розвиток. Наведіть приклади.
57. Як інфляція впливає на рівень економічного показника? Обґрунтуйте свою відповідь.
58. Що таке стала позитивна динаміка економічного показника?
59. Дайте визначення стратегії та програми економічного і соціального розвитку регіону. Як взаємопов'язані концепція, стратегія та програма економічного і соціального розвитку регіону?
60. Чому в назві регіональної стратегії та програми присутні поняття “економічний і соціальний розвиток”?
61. Для чого необхідно розробляти стратегію економічного і соціального розвитку регіону в декількох альтернативних варіантах?

62. Назвіть і охарактеризуйте структурні елементи стратегії економічного і соціального розвитку регіону.

63. Назвіть і охарактеризуйте етапи формування програми економічного і соціального розвитку регіону.

64. Чим етапи формування програми економічного і соціального розвитку регіону відрізняються від алгоритму формування та реалізації програми?

65. Дайте пояснення логіці цілепокладення в процесі розробки програми економічного і соціального розвитку регіону.

66. Охарактеризуйте організаційний механізм реалізації програми економічного і соціального розвитку регіону.

67. Обґрунтуйте послідовність блоків алгоритму (рис. 6.1). Чому недоцільно поміняти місцями перший блок алгоритму з другим?

68. В якому блоці алгоритму використовуються показники, що характеризують економічний і соціальний розвиток регіону?

69. Охарактеризуйте організацію регіонального управління як одну з його функцій.

70. Що таке організаційна структура системи регіонального управління? Як вона пов'язана з цілями регіонального розвитку?

71. Чим можна обґрунтувати необхідність удосконалення організаційної структури системи регіонального управління? Охарактеризуйте цей процес.

72. Що таке оптимальна організаційна структура системи регіонального управління?

73. Охарактеризуйте мету та завдання вдосконалювання організаційної структури системи регіонального управління.

74. У якому випадку виправданим є розробка нових організаційних структур системи регіонального управління?

75. Охарактеризуйте етапи формування організаційних структур системи регіонального управління.

76. Охарактеризуйте процес проектування організаційних структур системи регіонального управління.

77. Які фактори необхідно враховувати в процесі побудови чи удосконалювання організаційної структури системи регіонального управління?

78. Що таке ієрархія? Назвіть і охарактеризуйте базові типи організаційних структур управління.

79. Охарактеризуйте методи проектування організаційних структур системи регіонального управління.

80. Охарактеризуйте принципи проектування організаційних структур системи регіонального управління.

81. Що таке мотивація регіонального розвитку?

82. Охарактеризуйте основні показники соціального розвитку регіону.

83. Як взаємопов'язані показники економічного, соціального та демографічного розвитку регіону?

84. Чим відрізняється рівень життя населення від якості життя?

85. Чим відрізняється мотивація від стимулювання. Охарактеризуйте форми стимулювання регіональної діяльності.

86. Що таке контроль регіонального розвитку? Охарактеризуйте основні елементи системи регіонального контролю.

87. Визначить основні етапи побудови системи регіонального контролю.

88. Що таке регулювання регіонального розвитку?

89. Що необхідно зробити для вдосконалення регулювання регіонального розвитку, як однієї з функцій регіонального менеджменту?

90. Що має забезпечити регулювання економічного розвитку регіону?

2.9. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі: індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є:

а) за засвоєнням теоретичного матеріалу: консультації: індивідуальні (запитання – відповідь); групові (розгляд типових прикладів – ситуацій);

б) за засвоєнням практичного матеріалу: консультації індивідуальні і групові;

в) для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу: індивідуальне здавання виконаних робіт; підготовка реферату для виступу на науковому семінарі; підготовка реферату для виступу на науковій конференції.

2.10. Методики активізації процесу навчання

При викладанні навчальної дисципліни «Регіональний менеджмент» передбачено застосування активних і інтерактивних методів навчання – ділових ігор, рольових ігор, тренінгів, семінарів в активній формі. Основні відмінності активних та інтерактивних методів навчання від традиційних визначаються не тільки методикою і технікою викладання, але і високою ефективністю учбового процесу, який виявляється в:

високої мотивації студентів;

закріпленні теоретичних знань на практиці;

підвищенні самосвідомості студентів;

виробленню здатності самостійно приймати рішення;

виробленню здібності до колективних рішень;

виробленню здібності до соціальної інтеграції;

придбанні навичок вирішення конфліктів;

розвитку здібності до компромісів.

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведено у табл. 5.

**Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами
навчальної дисципліни**

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РЕГІОНАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	
ЗМ. 1.1. Тема 1. Регіональний менеджмент як наука і сфера практичної діяльності	<i>Семінар-дискусія</i> з питання «Обґрунтування значення регіонального менеджменту для практичної діяльності регіону»
ЗМ. 1.2. Тема 2. Система регіонального менеджменту	<i>Проблемна лекція:</i> «Обґрунтування взаємозв'язку основних складових системи регіонального управління»
ЗМ. 1.3. Тема 3. Визначення та оцінка рівня економічного розвитку регіону	<i>Комплексне практичне завдання:</i> «Оцінка рівня економічного розвитку регіону»
ЗМ. 1.4. Тема 4. Фінансова основа економічного розвитку регіону	<i>Семінар-дискусія</i> з питань удосконалення фінансової основи регіонального економічного та соціального розвитку
МОДУЛЬ 2. ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ	
ЗМ. 2.1. Тема 5. Аналіз стану економіки регіону	<i>Семінар-дискусія</i> з питання «Обґрунтування доцільності використання різних видів регіонального економічного аналізу для діагностики стану регіону»
ЗМ. 2.2. Тема 6. Прогнозування та планування розвитку регіону	<i>Мозкова атака</i> з питання «Інструменти регіонального прогнозування та планування, їх структури та використання в регіональному менеджменті»
ЗМ. 2.3. Тема 7. Організація регіонального управління. Контроль та регулювання реалізації основних функцій регіонального менеджменту	<i>Міні-лекція та семінар-дискусія</i> з питання «Удосконалення організаційної структури системи регіонального управління». <i>Комплексне практичне завдання:</i> на тему «Інтерпретація результатів контролю показників, що характеризують економічний розвиток регіону та формування управлінських рішень»

Проблемні лекції – спрямовані на розвиток логічного мислення студентів і характеризуються тим, що коло питань теми обмежується двома-трьома ключовими моментами, увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках, використовується досвід закордонних навчальних закладів з роздачею студентам під час лекцій друкованого матеріалу та виділенням головних висновків з питань, що розглядаються. При читанні лекцій студентам даються питання для самостійного розмірковування, проте лектор сам відповідає на них, не чекаючи відповідей студентів. Система питань в ході лекції відіграє активізуючу роль, примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

Міні-лекції – передбачають виклад навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження.

Робота в малих групах – використовується з метою активізації роботи студентів при проведенні семінарських і практичних занять. Це так звані групи психологічного комфорту, де кожен учасник відіграє свою особливу роль і певними своїми якостями доповнює інших. Використання цієї технології дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Семінари-дискусії – передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

Мозкові атаки – це метод розв'язання невідкладних завдань за дуже обмежений час. Сутність його полягає в тому, щоб висловити як найбільшу кількість ідей за невеликий проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію.

Ознайомлювальні або початкові ігри – частіше за все використовуються на початку занять для створення робочої атмосфери, «настройки» учасників на групову роботу.

Презентації – виступи перед аудиторією – використовуються для представлення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації нових товарів і послуг.

Рольові ігри (інсценізації) – форма активізації студентів, за якої вони задіяні в процесі інсценізації певної виробничої ситуації у ролі безпосередніх учасників подій.

Банки візуального супроводження – сприяють активізації творчого сприйняття змісту дисципліни за допомогою наочності.

2.11. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять, виконуючи практичні завдання щодо аналізу економічного стану регіону, визначення шляхів забезпечення регіонального розвитку та формування рекомендацій щодо забезпечення ефективності регіонального управління.

Оцінювання знань, вмінь та навичок студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни «Регіональний менеджмент» передбачають лекційні, та практичні заняття, а також самостійну роботу та виконання індивідуальних завдань.

Перевірка та оцінювання знань студентів може проводитись кількома методами:

1. Оцінювання знань студента під час практичних занять.
2. Виконання індивідуального навчально-дослідного завдання.
3. Написання рефератів.
4. Виконання завдань для самостійної роботи.

5. Проведення проміжного тестування.
6. Проведення поточно-модульного контролю.
7. Проведення підсумкового заліку.

Оцінювання знань студента під час практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводиться за 100 бальною шкалою за такими критеріями:

1) розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;

2) ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

3) ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

4) уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді виробничих ситуацій, розв'язанні завдань, проведенні розрахунків при виконанні індивідуальних завдань, та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

5) логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

При оцінюванні індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). Якщо якась із вимог не буде виконана, то оцінка буде знижена.

Проміжний тестовий контроль проводиться два рази за семестр. Тест містить 50 запитань одиничного вибору щодо перевірки знань основних категорій навчальної дисципліни. Для оцінювання рівня відповідей студентів на тестові завдання використовуються такі критерії:

оцінка «відмінно» – від 45 до 50 правильних відповідей;

оцінка «добре» – від 35 до 44 правильних відповідей;

оцінка «задовільно» – від 25 до 34 правильних відповідей;

оцінка «незадовільно» – менше ніж 24 правильних відповідей.

Тести для проміжного контролю обираються із загального переліку тестів за відповідними модулями.

Метою вирішення тестових завдань з навчальної дисципліни «Регіональний менеджмент» є засвоєння студентами теоретичних знань з управління соціально-економічним розвитком регіону та придбання практичних вмінь та навичок у вирішенні певного кола проблем з регіонального управління, що постають на сучасному етапі розвитку регіональної економіки.

Відповідно до Галузевого стандарту освіти тестові завдання спрямовані на забезпечення виконання студентами виробничих функцій (технічних, виконавських, проектувальних, організаційних), завдань діяльності (професійних, соціально-виробничих і соціально-побутових) та класів завдань діяльності (стереотипних, діагностичних і евристичних), згідно яких має здійснюватися підготовка фахівця певного рівня кваліфікації.

Тести можуть бути застосовані як з метою контролю, так і для закріплення теоретичних знань та практичних навичок.

Проведення поточно-модульного контролю. Поточно-модульний контроль здійснюється та оцінюється за двома складовими: практичний модульний контроль і лекційний (теоретичний) модульний контроль. Оцінка за практичну складову модульного контролю виставляється за результатами оцінювання знань студента під час практичних занять, виконання індивідуального завдання та проміжного тестового контролю згідно з графіком навчального процесу.

Теоретичний модульний контроль здійснюється у письмовій формі за відповідними білетами.

Зразок завдання до теоретичного модулю
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Харківська національна академія міського господарства

Факультет менеджменту

Кафедра менеджменту та маркетингу в міському господарстві

Спеціальність 6.050200 «Менеджмент організацій»

Семестр 7

ТЕОРЕТИЧНИЙ МОДУЛЬ № 1

з навчальної дисципліни «Регіональний менеджмент»

Варіант № 1

1. Охарактеризуйте фінансові ресурси регіону та джерела їх формування.
2. Тестування (кожний окремий варіант складається з 50-ті тестових завдань).

Затверджено на засіданні кафедри менеджменту і маркетингу в міському господарстві. Протокол № _____ від _____ 200__ р.

Зав. кафедрою, професор _____ Є. М. Кайлюк

(підпис)

Викладач, доцент _____ М. М. Новікова

(підпис)

Проведення підсумкового заліку. Умовою допуску до заліку є позитивні оцінки за практичні завдання; оцінки з проміжного контролю знань; оцінки за індивідуальне навчально-дослідне завдання. Підсумковий контроль знань студентів здійснюється у письмовій формі за 5-ти бальною шкалою та включає три завдання: теоретичне запитання, тестові завдання та практичне завдання. Кожне завдання оцінюється окремо. Підсумкова оцінка складається з середньоарифметичного значення оцінок за трьома завданнями.

Для оцінки рівня відповідей студентів на теоретичні запитання та вирішення практичних завдань використовуються такі критерії:

оцінка п'ять балів ставиться за глибоке засвоєння програмного матеріалу, застосування для відповіді не тільки рекомендованої, а й додаткової літератури та творчого підходу; чітке володіння понятійним апаратом, методами, методиками та інструментами регіонального управління, вміння використовувати їх для виконання конкретних практичних завдань, розв'язання ситуацій. Оформлення відповіді повинно бути акуратним, логічним та послідовним;

оцінка чотири бала ставиться за повне засвоєння програмного матеріалу та наявне вміння орієнтуватися в ньому, усвідомлене застосування знань для розв'язання практичних задач. Практичні завдання виконуються в цілому правильно з використанням типового алгоритму, але при їх виконанні студент припускається окремих помилок. Оформлення виконаного завдання має бути охайним;

оцінка три бала ставиться за недостатнє вміння застосовувати теоретичні знання для розв'язання практичних задач; за умови, якщо завдання в основному виконане та мету завдання досягнуто, а студент при відповіді продемонстрував розуміння основних положень матеріалу навчальної дисципліни;

оцінка два бали ставиться студенту, що не опанував програмний матеріал, не може правильно виконати практичні завдання, стикається зі значними труднощами при аналізі економічних явищ та процесів регіонального розвитку;

оцінка один бал ставиться за невиконання завдання загалом.

Для підведення підсумків роботи студентів з навчальної дисципліни «Регіональний менеджмент» виставляється загальна оцінка, яка враховує оцінки по кожного виду контролю (дві оцінки поточно-модульного контролю за роботу протягом семестру та оцінку за результатами заліку).

Підсумкова оцінка з дисципліни згідно з Методикою переведення показників успішності знань студентів університету в систему оцінювання за шкалою ECTS конвертується в підсумкову оцінку за шкалою ECTS (табл. 2.6).

**Переведення показників успішності знань студентів
в систему оцінювання за шкалою ECTS**

Відсоток студентів, які успішно досягають відповідної оцінки	Оцінка за шкалою ECTS		Оцінка за шкалою, що використовується в ХНАМГ	Оцінка за національною шкалою
10	Відмінне виконання роботи	A	більше 90–100 включно	відмінно
25	Виконання роботи вище середнього рівня	B	більше 80–90 включно	добре
30	Взагалі виконання роботи правильне, але з певною кількістю помилок	C	більше 70–80 включно	
25	Непогане виконання роботи, але зі значною кількістю недоліків	D	більше 60–70 включно	задовільно
10	Виконання роботи задовольняє мінімальним позитивним критеріям	E	більше 50–60 включно	
–	Потрібне повторне перескладання	FX	більше 25–50 включно	незадовільно
–	Потрібне повторне вивчення дисципліни	F	від 0 до 25 включно	

2.12. Рекомендована література

2.12.1. Основна

1. Новікова М. М. Регіональний менеджмент: конспект лекцій для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності 6.050200 „Менеджмент організацій”. – Харків: ХНАМГ, 2007. – 94 с.
2. Стеченко Д. М. Управління регіональним розвитком: Навч. посібн. – К.: Вища школа, 2000. – 224 с.

2.12.2. Додаткова

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. – К.: Просвіта, 1996. – 80 с.
2. Кінах А. К. Український прорив. – К.: ВІРА ІНСАЙТ, 2004. – 320 с.
3. Новікова М. М. Тестові завдання для проведення підсумкового модульного контролю з дисципліни “Регіональний менеджмент” (для студентів

денної і заочної форм навчання спеціальності 6.050200 – „Менеджмент організацій”). Харків: ХНАМГ, 2009. – 28 с.

4. Новікова М. М. Методичні рекомендації до виконання індивідуального навчально-дослідного (розрахунково-графічного) завдання „Визначення і оцінка рівня економічного розвитку регіону” для самостійного вивчення дисципліни „Регіональний менеджмент” (для студентів денної і заочної форм навчання спеціальності 6.050200 – „Менеджмент організацій”). – Харків: ХНАМГ, 2008. – 29 с.

5. Новікова М. М. Методичні рекомендації до виконання практичних завдань з дисципліни „Регіональний менеджмент” (для студентів денної і заочної форм навчання спеціальності 6.050200 – „Менеджмент організацій”). – Харків: ХНАМГ, 2007. – 32 с.

6. Регіональна економіка: Словник довідник / За ред. М. В. Підмогильного. – К.: Тираж, 2004. – 346 с.

7. Регіональна політика та механізми її реалізації / За ред. М. І. Долішного. – К.: Наукова думка, 2003. – 503 с.

8. Регіональна політика України: інституціонально-правове забезпечення. Зб. офіц. доп. / За ред. З. С. Варналія. – К.: НІСД, 2004. – 520 с.

9. Регіональна політика: методологія, методи, практика / М. І. Долішний, В. С. Кравців, В. К. Симоненко та ін. – Львів: Ін-т регіональних досліджень НАН України, 2001. – 720 с.

10. Регіональна Україна: Довідник. – К.: Геопринт, 2003. – 400 с.

11. Регіональний портрет України / За ред. Ю. Тищенко. – К.: УНЦПД, 2003. – 335 с.

12. Регіони України 2008. Статистичний збірник / За ред. О. Г. Осауленка, ч. 1. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2008. – 368 с.

13. Регіони України 2008. Статистичний збірник / За ред. О. Г. Осауленка, ч. 2. – К.: ІВЦ Держкомстату України, 2008. – 804 с.

14. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: Монографія / За ред. З. С. Варналія. – К.: Знання України, 2005. – 498 с.

15. Стратегія економічного та соціального розвитку України на 2004 – 2015 рр. "Шляхом європейської інтеграції"/ За ред. А. С. Гальчинського та В. М. Геєця. – К., 2004. – 416 с.

2.12.3. Ресурси мережі Internet

1. Сервер Верховной Рады Украины. // www.rada.gov.ua

2. Нормативные акты Украины. // www.nau.kiev.ua

3. Державний комітет статистики України // <http://ukrstat.gov.ua>.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Програма і робоча програма навчальної дисципліни «Регіональний менеджмент» (для студентів 4 курсу денної та заочної форм навчання за напрямом підготовки 0502 – “Менеджмент”, спеціальності 6.050200 – “Менеджмент організацій”)

Укладач: Марина Миколаївна Новікова

Відповідальний за випуск Є. М. Кайлюк

План 2009, поз. 615Р

Підп. до друку 24.09.2009	Формат 60×84 1/16	Папір офісний
Друк на ризографі	Умовн.-друк.арк. 2,0	Обл.-вид. арк. 2,3
Замовл. № 4953	Тираж 10 прим.	

61002, м. Харків, ХНАМГ, вул. Революції, 12

Сектор оперативної поліграфії ЦНІТ ХНАМГ

61002, м. Харків, вул. Революції, 12